

İslâm'da zekâtın önemi

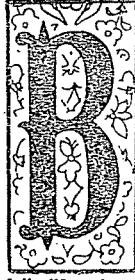
Yazan :

Yusuf el-Karadavî

Tercüme :

Mehmed Erkal

(İst. Y. İ. Ens. öğrencisi)

u dinin mucizelerinden, onun Allah katından insanlara tebliğ edilen son ve ebedî bir risâlet olduğunun delillerinden biri, asırlarca önce fakirlik proplemine göre bulmaya, fakirleri ihtilâl yapmaksızın fert ve toplum haklarını zedelemeksizin- korumaya son derece önem vermesidir. Onun talimlerinde ve hükümlerinde fakirlik meselesine karşı gösterdiği hassasiyet; sathî, geçici, tâli olmayıp bilâkis kendisine has temellere, çok sağlam esaslara oturtulmuş bir hassasiyettir. Bu yüzden islâm'da zekâtın —ki Allah onu bu ümmetin mallarında, Devletin boy-nunda fakirlere ve kimsesizlere ait bir hak olduğunu tekeffül etmiştir— islâmın üçüncü direği, onun pek muhterem rükunlarından, çok büyük şiarından ve dört esas ibadetinden biri olmasına şaşmamalıdır.

İbn-i Ömer'in sıhhatında ittifak edilen meşhur hadisinde Nebi (s.a.s.) buyurdu: «İslâm beş esas üzerine bina edildi: Allahtan başka hiçbir ilâh olmadığına ve Muhammedin Allahın resulü olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, raman orucu tutmak-gücü yeten için-beyti ziyaret etmek.

Kur'an zekâtı —şirkten tevbe ve rücu', namaz kılma ile birlikte müslümanların kardeşliğini ve islâm cemaatına katılmaya hak ettirici bir alâka saymıştır. Allah Tealâ kendileriyle harp edilmesi emrolunan müşrikler hakkında buyurdu. «...Eğer tövbe ederler (tövbelerini ve imanlarını tasdik için) namaz kılarlar, zekat verirlerse yollarını serbest bırakın. Çünkü Allah çok yarlıgayıdır, çok esir geyicidir» (1) Subhanehu ve teâlâ buyurdu: «eğer tövbe ve rucu ederler, namaz kılarlar, zekat verirlerse artık dinde kardeşlerinizdir onlar. Biz âyetleri bilecek bir kavim için açıklarız.» (2)

Bir kafirin müslümanların cemaatine girmesi, müslümanların haklarından faydalanacak şekilde onların arasına karışması ve müslümanlara hiç kopmayacak sağlam bir kulpla zaht u rabt olması ancak, şirk ve şirki gerektiren her şeyden dönmesi; müslümanlar arasında dinî ictimâî bir rabita olan namazı kılması; müslümanların birbirlerine malî ve ictimâî bağılıklarını temin eden zekâtı vermesiyle mümkün olur.

Kur'anı Kerimin ve sünneti mütahharenin daima zekâtı namazla birlikte bize takrir etmekteki ısrarı; namazla zekat arasındaki kuvvetli bağılığa, kişinin müslümanlığının ancak bu ikisiyle tamamlanacağına bir delildir. Namaz İslâmın direğidir. Kim onu kılarsa, dinini ayakta tutar. Kim onu terk ederse dinini yıkar.

Zekat da İslâmın köprüsüdür. Kim onun üzerinden geçerse kurtulur. Kim onun hakkına tecâvüz ederse helâk olur. Abdullah ibni mesut dedi: «Siz namaz kılmak, zekât vermekle emrolundunuz (3). Kim zekât vermezse onun namazı da yoktur. Cabir, zeyd'den naklen şöyle söyledi: (namaz ve zekat bir arada farz kılın-dı ikisinin arası bir birinden ayrılmadı) ve şu âyeti kerimeyi okudu: (Tevbe: 11)

فان تابوا و اقاموا الصلوة و اتوا الزكاة فآخوانكم في الدين

Namazın ancak zekatla kabul olunacağına ısrar etti. «Allah Ebubekir'e rahmet etsin O ne büyük fakihdi!» dedi. Bu sözüyle Ebubekir'in (R.A.) şu sözünü kasde-yordu: «Vallahî namazla zekâtı birbirinden ayıranlarla harp ederim.»

Kur'an zekât vermeyi; mü'minlerin, muhsinlerin, iyilerin, müttaki kulların vasif-larından bir vasif sayıp vermeyi de müşriklerin, münâfıkların kötü sıfatla-rından addetti. Bu mesele imanın ve ihlâsın (Dinde samimiyetin) bir delildir. Nite-kim Sahih-i Buhari'de: «sadaka bürhandır.» diye zikredilmiştir.

Zekat vermeden hiç bir kimse, Allahın kurtuluşunu takdir ettiği; cennet bah-gelerine varis olduklarına dair söz verdiği; doğru yolun ve müjdenin onlara ait olduğunu söylediği müminler dizî'sinde yerini alamaz. Zira Allah Teâlâ şöyle bu-yurmıştır:

«Mü'minler muhakkak felah bulmuştur. (Korktuklarından emin, umduklarına nail olmuşlardır.) Öyle Mü'minler ki, onlar huşua riâyetkardırlar. (Öyle mü'minler) ki, onlar boş (lâkurdılardan) ve faidesiz şeylerden yüz çeviricilerdir.

(Öyle mü'minler) ki, onlar zekat (vazife) lerini yapanlardır. (4)

Zekat vermeden hiçbir kimse Allah'ın «(o ihsan erbabı) ki onlar dosdoğru na-mazı kılanlar, zekâtı verenlerdir. Onlar ahirete yakıyn (yani kat'i inan) hasıl eden-

1 — Tevbe Suresi: âyet: 5

2 — Tevbe Suresi: âyet: 11

3 — Taberî tefsiri cilt 14 sahife: 153

4 — Mü'minun Suresi: âyet: 1-4

lerin de ta kendileridir. (5)» diye sıfatlarını saydığı muhsinler zümresinde yerini almaz.

Zekat vermeyen bir kimse ebrâr, sadikiyn ve müttekiyn'den de olamaz. Allah-u Teâlâ Bakara Suresinin 177. âyetinde: «(namazda) yüzlerinizi doğu ve batı yönüne döndürmeniz, birr (taat bu) değildir. Fakat birr, Allah'a ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlere iman eden, malı(nı Allah sevgisiyle) akrabaya, yetimlere, yoksullara, yol oğluna (yolda) kalmış misafirlere), dilenenlere ve köle ve esirleri (kurtarmay)a veren, namazı (nı) dosdoğru kılan, zekatı (nı) veren (kimselerin) ahidleştikleri zaman sözlerini yerine getirenler (in) sıkıntıda ve hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr ü metanet gösterenler (in) biri'dir.» Onlar (yok mu? İmanlarında ve birr ü taat iddiasında) sadık olanlardır ve onlar takvaya erenlerin de ta kendileridir.» buyurmaktadır.

Zekat vermeyen bir kimseyi Kur'anın şu âyetiyle tavsif ettiği müşriklerden ayırt etmek de müşkildir:

«Yazıklar olsun o müşriklere ki, onlar zekat vermezler ve onlar ahireti de inkâr ederler.»

Zekat vermeyen bir kimseyi Allahın; «ellerini infaktan alıkorlar» diye sıfatlandırdığı münafıklardan ayırmak güçtür.

Zekat vermeden bir kimse, Allah'ın, ancak mü'minler, müttekiler, zekat verenler için rıza gösterip lutfettiği rahmetine de hak kazanamaz. Allah Teâlâ; «...Benim rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. Onu (rahmetimi küfürden, ma'siyetten) sakınmakta, zekatı vermekte, bir de âyetlerime iman etmekte olanlar (yok mu?) işte onlara has olmak üzere tesbit edeceğim.» (A'raf: 156) buyurdu. Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: «Mü'min erkekler de, mümin kadınlar da birbirinin velileri (dostları yardımcıları)dır. Bunlar (insanlara) iyiliği emrederler, (onları) kötülükten vaz geçirmeye çalışırlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler. Allah'a ve rasülüne itaat ederler. İşte bunlar, Allah onları rahmetiyle yarılığacaktır. Çünkü azizdir. (Va'd ve vâidini yerine getirmekten hiç bir şey onu aceze düşüremez) hakimdir (her şeyi yerli yerinde, hikmetle yapandır.)

Zekat vermeden bir kimse Allah'ın, Rasülünün ve mü'minlerin dostluğunu da kazanamaz. Allah Teâlâ buyurdu:

أَمَّا وَلِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

«Sizin yâriniz ancak Allah'dır. O'nun peygamberidir. Allah'ın emirlerine boyun eğici olarak namazı dosdoğru kılan, zekatı veren o mü'minlerdir.» (Mâide: 55)

Zekât vermeksizin bir kimse Allah'ın, kendisine yardım edene va'dettiği yardımını da kazanamaz. «Dinine yardım edenlere elbet Allah da yardım eder. Şüphesiz ki, Allah kavidir, yegâne gâlibdir. Onlar (o mü'minlerdir ki) eğer kendilerine yer (yüzün) de bir iktidar mevkiî verirse dosdoğru namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vaz geçirmeye çalışırlar. (Bütün) umurun akabeti (nihayet) Allah'a (raci) dir.»

İslâm, zekat vermeyenlerin, dünyada da ahirette de şiddetli bir ceza ile cezalandırılacaklarını söyleyerek tehdit ediyor.

Ahiret cezası olarak Allah Teâlâ altın ve gümüşü biriktirip onlara Allah hakkı olan zekâtı vermeyenleri tehdit ederek buyuruyor:

«Altın ve gümüşü yığıp ve biriktirip de onları Allah yolunda harcamayanlar (yok mu?) İşte bunlara pek açık bir azabı muştula! O gün ki, bunlar üzerlerinde (yakılacak) cehennem ateşinin içinde kızdırılacak da o kimselerin alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak.» «İşte bu, (denilecek) nefisleriniz için toplayıp sakladıklarınız! Artık saklayıp istifcilik ettiğiniz bu nesnelere (n) acısını haydi tadın!» (Tevbe: 34-35)

Buhâri'nin Ebu Hureyre (R.A.) dan rivâyet ettiği bir hadis-i şerifte Nebiy (S.A.V.) buyurdu:

«Allah bir kimseye mal verir, o da onun zekatını vermezse, o kuyâmet gününde sağları yolunmuş bir sahte kahramana benzetilir. Onun halka şekline konup iki yavaşlıktan geçirilen iki çengeli vardır. sonra bu, «ben senin malınım, ben senin biriktirip zekatını vermediğin hazinenim» der. Sonra Nebiy (S.A.V.) şu âyeti okudu:

وَالْأَحْسَبِينَ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّفُونَ فِيهَا بِأَعْيُنِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

«Allahın fazl ü (ihسانından) verdiği şeylerde cimrilik yapanlar, bu yaptıklarının kendileri için daha hayırlı olacağını zannetmesinler! Bilâkis o (cimrilik) onlar için pek (büyük) şerdir. Kıyâmet gününde, kendisiyle cimrilik yaptıkları şey, onlara halka yapıp takılacaktır...» (Ali İmran: 180)

Dünyevî cezası hakkında da Rasûlullah (S.A.V.) buyuruyor:

«Hiç bir kavim yoktur ki, zekatını vermeyip onu inkâr etsin de Allah onları kâtlık ve açlıkla imtihan etmesin.» İkinci hadiste de, «onlar zekat vermemek, onu menetmekle ancak göğün yağmur yağdırmasını men ederler. Hayvanlar olmamış olsaydı, bu sebeple yağmuru yağdırmazlardı.» Diğer bir hadisi şerifte: «Mala karışan (maldan ayrılmayan) sadaka yahut zekat, onu ifsad eder.» Bunun mânâsı zekatı malda bırakıp ondan kıskarmamak, o malı helâk eder demektir.

Bütün bunlar yüce kudretin tasarrufunda olan cezalar cümlesindedir. Burada diğer bir dünyevî cezaya da temas edeceğiz. Bu, kanunî, şer'î bir cezadır ki, İslâmî cemiyette devlet reisinin tasarrufundadır. Bu ceza hakkında Resulullah (S.A.V.) den zekâta dair gelen bir hadis-i şerif bizlere yol gösterir: «Kim sevabını isteyip zekatını verirse, ona sevabı verilir. (İsteğine nail olur.) Kim onu vermezse, ben, onun malının yarısını, Rabbımın takdir ettiği, (kendisinden faydalanmak ehl-i iyalime helâl olmayan) cezalardan bir ceza şeklinde ahırım.»

Bu hadis-i şerif, zekat farızasını eda etmekte direnenin malının yarısının devlet başkanı tarafından müsadere edilmesinin cevazına ruhsat verir. Bu zekat farızasını eda etmekten çekinen, onu vermekten kaçınanları cezalandırmak için lüzumu anında hakim tarafından uygulanan mali bir ceza çeşididir. Yoksa sabit, daimî bir ceza değildir. Ancak hükmüne uyulan devlet reisinin ve İslâm cemaatında selâhiyetli kişilerin içtihadı ile verilen bir ceza nev'idir.

İslâm, zekat vermeyenin cezasını sadece malı ödeme ile savuşturup yetinmedi.

Bilâkis devlet reisince, maslâhata ve ihtiyaca göre hapis v.b. gibi bedenî cezaların da kullanılabilmesine cevaz verir. Fazla olarak İslâm, Zekâtı edadan vaz geçenlere karşı, kılığların çekilmesini, onlara harb ilânını meşru sayar. Bunun için birinci halife Ebu Bekr-i Sıddık (R.A.) ve onunla beraber bir grup sahabe (R. Anhüm), zekât vermeyen ve vermemekte direnenlerle harb ettiler. Ve Hz. Ebu Bekr (R.A.) meşhur sözünü söyledi:

«Vallahi namazla zekat arasını ayıranlarla harb ederim. Şüphesiz, zekat malın hakkıdır. Allaha yemin olsun, Rasûlullah (S.A.V.) e zekat (olarak) verdikleri bir ipi bana vermemekte direnirlerse, onlarla harb ederim.» İbni Hazm da şöyle dedi: «Zekât vermeyen hakkındaki hüküm şudur: istese de istemese de ondan mutlaka alınır. Vermemekte ısrar ederse, ona harb açılır. Zekâtın farziyetini yalanlarsa o mürteddirdi, dinden çıkmıştır. Zekâtın farziyetini kabul ettiği halde malını saklarsa, o (büyük) bir kötülük işleyen bir kişidir. Malını çıkarana kadar, yahut Allahın lânetine uğrayıp ölünceye kadar onun darbı veya te'dibi (cezalandırılması) gerekir. Nitekim Rasûlullah S.A.V. buyurdu: «Sizden kim bir kötülük görürse, onu gücü yeterse eliyle düzeltsin.» Malı saklamak da bir nevi kötülüktür. Allah gücü yetene kötülüğü gidermeyi farz kılmıştır. Bütün bu nasslar, bizi, zekâtın önemini belirten pek yüksek ve köklü deliller şeklinde te'kid eder. Hem zekât —açıkladığımız gibi— başlı başına mücerred bir farz olmayıp İslâm binasının, üzerine inşa edildiği beş büyük sütünden biridir... Açıkça anlaşıldı ki, o, İslâm'ın rükunlarından bir rükundur. O'nun farziyetini isbata başkaca delil getirmeye lüzum yoktur. O'nun farziyeti; apaçık mânâsıyla tekrarlanan Kur'an âyetleriyle, mütevâtir sünnetlerle, gelmiş geçmiş bütün ümmetin icma ile çok kuvvetli bir şekilde tesbit edilmiştir. Üstelik âlimlerden araştırmacılar, bu mesele hakkında «akıl da zekâtın farziyetine, Kur'an, sünnet ve icma nasıl delil getirdi ise, öylece delil getirir» dediler. Bu delillerden bir kaçı:

1 — Şüphesiz zekât vermek, zayıflara yardım, ihtiras sahibinin ihtirasını söndürmek ve kudretsiz kudret ve kuvvet vermek suretiyle aziz ve celil olan Allah'ın, kendisine iman ve ibadetlerden farz kıldığı vazifeleri yerine getirmeye vesile olmaktadır. Farzların edasına vesile olmak da farzdır.

2 — Zekât; zekâtverenin ruhunu günah kirlerinden temizler. Onun ahlâkını cömertlik ve keremle, cimriliği ve ihtirası terkettirmekle tertemiz kılar. Nefis, mala olan aşırı hırstan zorla vaz geçirilirse, cömert olmaya, emanetleri sahiplerine vermeye ve hakları hak edenlere teslimine alışır.

3 — Allah Teâlâ (şüphesiz) zenginleri nimetlendirdi. Onlar aslı ihtiyaçlarından fazla çeşitli nimetlerle, mallarla (diğerlerine) tafdil etti. O malları, onlar güzel bir hayat ile nimetlensinler, bundan faydalansınlar diye tahsisetti. Nimete şükür, aklen ve şer'an farzdır.